

IN MEMORIAM.

Mr. J. L. DE BRUIJN KOPS,

GEBOREN TE HAARLEM 22 DECEMBER 1822, OVERLEDEN
TE 'S GRAVENHAGE 1 OCTOBER 1887.

„De Economist” heeft zijn hoofdredacteur verloren!

Mr. Jacob Leonard de Bruyn Kops, die voor zes-en-dertig jaren dat tijdschrift stichtte en onder wiens redactie het gedurende al dien tijd verscheen, overleed op den eersten dezer maand na eene langdurige en pijnlijke, met geduld en onderwerping verdragen ziekte.

Met hem verdween eene sympathieke persoonlijkheid, een braaf en edel mensch, een burger die zijn land groote diensten bewees, een man die er zijn leven aan had gewijd om door woord en schrift zijne medeburgers voor te lichten omtrent hetgeen hij eerlijk en oprecht voor de ware beginselen van Staatsbeheer hield.

Op het titelblad van „De Economist” noemde hij dit: „Tijdschrift voor alle standen, tot bevordering van volkswelvaart, door verspreiding van eenvoudige beginselen van staathuishoudkunde.” Die woorden bevatten eenigermate een programma. Aan dat programma is de Bruyn Kops gedurende zijn geheele leven getrouw gebleven. Steeds heeft hij er naar gestreefd om door verspreiding op de meest bevattelijke wijze van hetgeen hij voor de ware beginselen der staathuishoudkunde hield, de natie omtrent hare wezenlijke belangen voor te lichten en tot bevordering van volkswelvaart werkzaam te zijn. Zijne bepaalde verdienste is dat hij dit steeds op uiterst bevattelijke wijze deed, steeds op de practische zijde der quaestie bedacht was.

Kops was nergens gelukkiger dan in den stillen huiselijken kring. Zijn heengaan wordt dan ook in de eerste plaats betreurd

door zijne gade en dochter en door zijne verwanten en vrienden. Maar Kops was ook een nuttig, steeds werkzaam lid der maatschappij, die de vele betrekkingen en commissien hem opgedragen steeds met ijver en talent heeft vervuld. Doch al mochten misschien meer of min spoedig de diensten worden vergeten die hij als ambtenaar, als hoogleeraar, als volksvertegenwoordiger, als lid van tallooze commissien heeft bewezen, niet licht zal worden vergeten wat hij voor de wetenschap der staathuishoudkunde heeft gedaan; hoe hij door de uitgave zijner „Beginselen van Staathuishoudkunde”, het eerste, echt Nederlandsche handboek over dien tak van wetenschap, en door zijn „Economist” er krachtig toe heeft bijgedragen om gezonde economische denkbeelden onder de natie te verspreiden.

Voor de trouwe lezers van „De Economist” is het nauwelijks noodig in herinnering te brengen wie Kops geweest is, wat hij in zijn tijdschrift, bijgestaan door eene geheele schare medewerkers, gegeven heeft. Maar toch zal, nu hij van ons heengegaan is, de herinnering aan eenige bijzonderheden uit zijn levensloop aan velen wellicht niet onwelkom zijn.

In 1840 werd Kops student in de rechten te Leiden. Tengevolge van een ongeval, dat hem in het begin van zijn studententijd trof, moest hij zijne studiën geruimen tijd afbreken en ter genezing ruim een jaar ten huize zijner ouders te Haarlem doorbrengen. Hij promoveerde dan ook eerst den 21sten Mei 1847, na publieke verdediging, „in auditorio majori”, eener zeer goede dissertatie „de origine ac juribus pristini concilii urbani in civitatibus quibusdam patriae nostrae”. Hij zette zich in zijne vaderstad Haarlem als advocaat neder. Kennelijk echter trokken hem de economische meer dan de juridische studiën aan. Als eerste vrucht dier studiën verscheen in 1850 het zoo bekende boekje: „Beginselen van staathuishoudkunde door Mr. J. L. de Bruijn Kops.” Kops telde nauwelijks 28 jaren toen hij ons dit, door eenvoudigheid en bevattelijkheid uitmuntende werkje, (en juist daarom o. a. door een man als Thorbecke hoogelijk geprezen), en daarmede het eerste echt Nederlandsche handboek over die wetenschap, schonk.

Hoe grooten bijval dit boek vond, blijkt uit de omstandigheid dat zeer spoedig een tweede druk noodig was. Dat het zich weldra eene blijvende plaats als handboek had weten te veroveren, blijkt uit het feit — iets zeldzaams in Nederland met werken van dien aard — dat telkens nieuwe drukken noodig waren. De vijfde,

herziene en vermeerderde uitgave, welke inhoud bijna dubbel zoo groot was als die der eerste, zag in 1873 het licht.

Die bijval wordt verklaard door de volkomen bevattelijkheid van voorstelling, waarvan Kops de gelukkige gave bezat, maar niet minder daardoor dat het over het geheel met juistheid terug gaf wat destijds in het algemeen aangenomen werd de ware beginselen der staathuishoudkunde te zijn. (*)

Dit boekje deed op Kops de aandacht vestigen. (†) Op voordracht van Thorbecke werd hij dan ook bij Kon. besluit van 18 September 1850 benoemd tot Adjunct-Commies bij het Departement van Binnenlandsche Zaken. Deze benoeming werd echter op zijn verzoek bij Kon. besluit van 2 October daaraanvolgende ingetrokken, omdat toen reeds besprekingen aanhangig waren voor eene plaatsing bij Financien in eene hoogere en beter bezoldigde betrekking. Bij Kon. besluit van 9 Maart 1851 werd Kops dan ook benoemd tot Commies bij het Departement van Financien. Bij Kon. besluit van 21 Januari 1860 werd hij bevorderd tot Hoofd-Commies. Reeds eene maand later, 21 Februari, werd hij benoemd tot Referendaris. Deze betrekking bekleedde hij niet lang, daar hij bij Kon. besluit van 31 Mei 1860 werd benoemd tot lid van den Raad van toezicht op de Spoorwegdiensten. Deze betrekking bekleedde hij gelijktijdig met die van lid der Rijksc commissie voor de Statistiek en van secretaris der Staatscommissie voor onderzoek naar de circulatie hier te lande van vreemde muntspeciën, terwijl hij ook meermalen werd benoemd tot lid van examen- en andere commissiën. Bij Kon. besluit van 8 October 1864 werd Kops benoemd tot Hoogleraar in de Staathuishoudkunde aan de Polytechnische School te Delft. In 1868 werd hij voor het district Alkmaar, dat sedert dien tijd telkens zijn mandaat hernieuwde, verkozen tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Bij Kon. besluit van 21 Februari 1868 werd hij ontheven van de waarneming van zijn professoraat zoolang hij Kamerlid zou zijn. Later werd hem vergund beide betrekkingen gelijktijdig waar te nemen. Bij Kon. besluit van 16 Augustus 1873 werd hij echter op zijn verzoek eervol

(*) „In het algemeen,” want volgens sommigen zijner beoordeelaars helde Kops te zeer over tot Staatsarmenzorg. In een viertal artikels in het Handelsblad van November 1850 verdedigde Kops zich tegen die opmerking en lichtte zijn standpunt nader toe. Dit laatste deed hij ook in de latere uitgave zijner „Beginselen,” waardoor zijn slothoofdstuk „Armoede” telkens uitgebreider werd.

(†) Het deed hem reeds in 1851 het lidmaatschap der Maatschappij van Ned. Letterkunde verwerven.

als hoogleeraar ontslagen, meenende hij zich geheel aan zijne plichten als volksvertegenwoordiger te moeten wijden.

Hoe nauwgezet de Bruyn Kops gedurende de bijna twintig jaren van zijn lidmaatschap der Tweede Kamer zijne plichten als volksvertegenwoordiger vervulde en hoe zeer hij bij zijne medeleden in aanzien was, daarvan getuigen de warme woorden door den geachten Voorzitter dier Kamer op 5 October aan zijn graf aan zijne nagedachtenis gewijd.

Na deze herinnering aan de door Kops bekleede openbare betrekkingen, keeren wij terug tot de vermelding zijner werkzaamheden op wetenschappelijk gebied.

Het is bekend dat de beoefening der Statistiek hand aan hand gaat met die der Staathuishoudkunde. Geen wonder dan ook dat Kops' naam reeds in 1850 voorkomt onder die der medewerkers tot het „Staatkundig en Staathuishoudkundig Jaarboekje,” opgericht door Jhr. Mr. J. de Bosch Kemper en waarvan de eerste jaargang in 1849 het licht had gezien. Geen wonder ook dat hij in 1857 tot de medeoprichters behoorde der op het initiatief van Mr. S. Vissering tot stand gekomen „Vereeniging voor Statistiek,” welke sedert dien tijd de uitgave van het „Jaarboekje,” tot dien tijd grootendeels door of onder toezicht van de Bosch Kemper bewerkt, op zich nam. Al spoedig werd Kops bestuurslid dier Vereeniging. Na het terugtreden van Vissering, de Bosch Kemper's opvolger, was Kops in later jaren eenigen tijd voorzitter dier Vereeniging. In het Jaarboekje komen eenige bijdragen van zijne hand voor. Niet vele, omdat hij, begrijpelijkerwijze, zijne stukken liever in den inmiddeels door hem gestichten „Economist” plaatste.

Maar ook buiten dat tijdschrift gaf Kops belangrijke statistische bescheiden uit. Er worde slechts herinnerd aan de volgende. In 1857 verschenen zijne: „Handelcijfers, Overzicht van den in-, uit- en doorvoer der Nederlandsche handelsartikelen in elk der jaren 1846 tot en met 1855, getrokken uit de Statistiek van den handel en de scheepvaart van het Koninkrijk der Nederlanden.” (*) In latere jaren bewerkte hij de drie eerste bundels der „Jaarcijfers over 1881 (1882 en '83) en vorige jaren omtrent Bevolking, Landbouw, Handel, Belastingen, Onderwijs enz., uitgegeven door de Vereeniging voor de Statistiek in Nederland”, eene uitgave

(*) Zie er over „De Gids,” van November 1857.

In hetzelfde jaar gaf zijn broeder, de heer G. F. de Bruyn Kops te Batavia, uit zijne „Statistiek van den handel en de scheepvaart op Java en Madura sedert 1825”, waarop in 1869 gelijke Statistiek over 1855—1866 volgde.

later door het „Statistisch Instituut” in eenigszins gewijzigden vorm voortgezet.

Tal van statistieke bescheiden komen ook in „De Economist” voor.

Met dat tijdschrift, opgericht in 1852, heeft Kops zich, niet minder dan door zijne „Beginselen van Staathuishoudkunde”, een eerezuil gesticht, die hem een blijvenden naam verzekert.

In de zes-en-dertig jaargangen van „De Economist” zijn door de Bruijn Kops en zijne medewerkers over school- en armwezen, over landbouw, handel, nijverheid en scheepvaart, over belastingen en tarieven, over spaarbanken, over bank- en assurantie-wezen en over tal van andere zaken met de staathuishouding in verband staande, bijdragen geleverd, welke de zaak nader hebben toegelicht, licht hebben verspreid, de natie omtrent hare wezenlijke belangen hebben ingelicht.

Kops' bepaalde verdienste is dat hij steeds in volmaakt bevattelijke toon wist te schrijven, steeds de praktische zijde der quaestie wist te doen uitkomen. Er zij slechts herinnerd aan zijn jaren lang volgehouden strijd tegen de accijnsen op de eerste levensbehoefte en tegen de gemeente-accijnsen. Ongetwijfeld zijn de wettelijke maatregelen, waarbij een goed deel dier accijnsen zijn vervallen verklaard, voor een deel althans aan zijne ijverige bemoeiingen te danken. Ware hem een langer leven gegund geworden, misschien ware het hem nog gelukt ook den suiker-accijns, waartegen hij inzonderheid in zijne laatste levensjaren zoowel in zijn tijdschrift als in de Kamer een zoo warmen strijd voerde, uit de rij onzer belastingen te doen verdwijnen.

De bevordering der ware volksbelangen door de verspreiding van nuttige kennis, van gezonde begrippen omtrent de beginselen waarop de staathuishouding moet berusten, was steeds Kops' streven. De bevordering van hetgeen naar zijne innige, eerlijke overtuiging het waarachtig volksbelang was, stond steeds bij hem op den voorgrond. Boven werd er reeds op gewezen dat bij de keuze van den ondertitel van zijn tijdschrift bleek dat hij van dat beginsel uitging, zich dat als programma had gesteld. Die gezindheid spreekt ook uit het motto, dat sinds zoovele jaren op den omslag van „De Economist” prijkt. „Tua res agitur. Het geldt uw belang, wat hier behandeld wordt.” Dat motto teekent den man en zijn werk. Kops' streven was kennelijk nimmer een ander dan de bevordering der belangen van het algemeen. Voor wat hij de ware volksbelangen achtte te zijn, heeft hij immer geijverd met volkomen toewijding. In die richting is hij in „De Economist”

vele jaren lang ijverig werkzaam geweest. Om zich heen had hij eene geheele phalanx van mannen weten te vereenigen, die met hem in die richting werkzaam waren. Ongetwijfeld heeft „De Economist” heel wat nuttige kennis en gezonde begrippen van staatshuishouding verspreid, en vermoedelijk zou het Nederland ten goede zijn gekomen zoo meer gevolg ware gegeven aan de wenken zoo menigmaal in dat tijdschrift gegeven.

Streefde Kops er in „De Economist” onophoudelijk naar nuttige kennis te verspreiden, hij streefde daarnaar ook door het publiceeren van andere geschriften. Zoo verscheen in 1856 zijn „Eenvoudige Gezondheidsleer. Een boekje voor allen,” en in 1863 zijn „Beknopte handleiding tot de kennis der Spoorwegen en het voornaamste wat daartoe betrekking heeft.”

Steeds, het worde nog eenmaal herhaald, streefde de Bruyn Kops er naar de natie voor te lichten omtrent hetgeen hij in gemoede meende hare ware belangen te zijn.

Hij deed dit in elke betrekking waartoe hij geroepen werd, vooral gedurende de bijna twintig jaren van zijn lidmaatschap der Tweede Kamer. Hij deed dit in menig geschrift van zijne hand, vooral in den door hem gestichten en zesendertig jaren lang geregeerde „ECONOMIST.”

Hij kan dit echter niet meer doen, omdat hij door de Voorzienigheid van zijne taak hier beneden is afgeroepen.

Dat Kops' verdiensten ook in het buitenland werden erkend, blijkt ond. and. uit zijne benoeming tot Officier der orde van de Kroon van Italië, wegens zijne diensten aan de Directie der Statistiek van Italië bewezen, en tot lid van het „Collegium Oecumenicum” te Londen. Dat de Nederlandsche Regeering zijne bekwaamheden erkende en gaarne van zijne diensten gebruik maakte, blijkt uit zijne benoeming tot onderscheidene betrekkingen en tot lid van tal van commissien. Ook vergunde zij hem gaarne op eigen kosten naar Parijs te reizen en haar aldaar als gedelegeerde der Nederlandsche regeering te vertegenwoordigen op het in 1883 gehouden „Congrès Scientifique des Institutions de Prévoyance”, waar hij een belangrijk, ook in „De Economist” van Januari 1884 opgenomen, Verslag over de Nederlandsche Instellingen van voorzorg uitbracht. Het „Virtus nobilitat” mocht evenwel zijne borst niet versieren. De vierenzestigjarige verdienstelijke man scheen zich dat ridderkruis nog niet waardig te hebben gemaakt.

Ik leerde de Bruyn Kops reeds te Leiden kennen en waardeeren. (*) Sedert zijne vestiging alhier werd ik meer en meer met hem bevriend. Schier zoolang als „de Economist” bestaat was ik zijn medewerker. Op het voortbestaan van dat tijdschrift stel ik grooten prijs. Die onderscheidene redenen noopten mij te voldoen aan het verzoek van zijne familiebetrekkingen en van zijn uitgever en mij, uit vriendschap jegens den waardigen overledene en uit belangstelling in het door hem gestichte tijdschrift, bereid te verklaren, voorloopig, de redactie van „De Economist” — die althans tot het einde van dit jaar in geheel ongewijzigden vorm zal verschijnen, — op mij te nemen. Ik hoop die taak zeer spoedig aan beter, jeugdiger krachten te kunnen overlaten. Ik wilde echter het eerste nummer van „De Economist,” dat na het overlijden van den stichter en hoofdredacteur van dat tijdschrift zal verschijnen, niet het licht doen zien zonder daarin eenige woorden aan zijne nagedachtenis te wijden, zonder althans eene poging te wagen om te doen bevroeden dat Nederland in Mr. J. L. de Bruyn Kops een verdienstelijk Staatsburger verloren heeft, een man wiens naam zal blijven leven door al hetgeen hij op staathuishoudkundig gebied heeft verricht, een edel mensch, die steeds warm heeft gestreden voor wat hij, eerlijk en oprecht, de ware volksbelangen achtte te zijn.

J. K. W. QUARLES VAN UFFORD.

(*) Hoe daar reeds meerderen door zijn edel karakter zich tot hem aangetrokken gevoelden, bleek ook uit de warme, gevoelvolle woorden door een zijner oudste vrienden, Mr. James Loudon, bij zijn graf aan zijne nagedachtenis gewijd.

Treffend en Kops vereerend waren ook de woorden bij die gelegenheid gesproken door den heer Knies, voorzitter der coöperatieve bouwvereniging „Vooruit,” waarvan de overledene zich steeds een ijverig en belangstellend commissaris had betoond, steeds bereid haar met raad en daad ter zijde te staan.
